

Creences, idees, desitjos*

A l'hora d'escriure una poètica personal, la confiança i la desconfiança no solament en l'obra pròpia, sinó també en l'abast cognoscitiu de la Poesia, es barregen de mala manera. Per exemple, l'entusiasme i l'escepticisme depenen del dia i de la lluna. I no acabes de saber on les idees comencen i on acaben les creences heretades sense reflexió; tampoc si els coloms del desig volen massa alt... Alguns pensaments, però, sobre el fet poètic tenen almenys la garantia d'haver superat canvis biogràfics i llargues etapes: per exemple, penso des de fa molts d'anys que cal afegir una setena funció a les sis funcions del llenguatge segons Roman Jakobson a partir de Karl Bühler, la funció màgica. Tota la canalla hi creu i forma part, doncs, de la nostra primera manera d'aprehendre el món; vet aquí el perquè els conjurs funcionen quan tens deu anys, o Josep Palau i Fabre fa equivalents el poeta i el mèdium.

* Josep Maria SALA-VALLDAURA: "Sobre poesia i sobre la meua poesia", *Els Marges*, 89 (tardor 2009), p. 8-11.

A la matèria orgànica de la poesia, no s'hi arriba pas pel camí de l'abstracció, tampoc per la sendera dels conceptes en majúscula o en cossos de lletra molt grans. Els viaranys de la poesia —que travessen tant l'habitació com la plaça, el subsòl de les galeries i el cor i el cervell de la paraula— són diferents dels de la filosofia: la poesia uneix la respiració i el concepte, perquè el significant no acaba de ser del tot arbitrari i s'integra en el significat, ni que sigui parcialment. No aspira a la Veritat, sinó al batec de la veritat. Quan vaig saber que Hölderlin i Hegel van compartir estudis i habitació al Tübinger Stift i que, aleshores, Hegel també escrivia versos i volia ser poeta, em vaig inventar una carta. El títol, "Pro Minerva", en resumeix l'advocació, el desig, la idea i el convenciment:

PRO MINERVA

Foc refredat i màgia explicada,
a Hegel se li escolen de les mans
els versos juvenils. Ara, a penes reté
conceptes grans, edificis enormes de temps i d'espai.
Afligit, Hölderlin, l'amic de Tubinga,
li escriu unes ratlles:

"Hegel benvolgut,
els mots no expliquen, cremen només el moll de les coses, els
cims en els pous, i són la foguera exacta de llocs i minuts prou
precisos, d'instants prou sentits; fins les flames tenen el perfil i
el rostre de les persones que estimes."

Inútilment Hölderlin envia la carta,
perquè ja el filòsof pensa que la Idea és el Tot.

(D'*En aquest dau del foc*, 1987.)

D'altra banda, tinc una concepció de la realitat gens estàtica, d'ençà que la literatura em va ensenyar que no hi ha cànons universals ni valors atemporals i que l'estètica pot fer agradós el que continues refusant moralment. Opino, doncs, que la realitat es va fent, i que la fan la ciència i l'art i la filosofia... O més humilment, i a recer de Wittgenstein: tinc per a mi que el nostre llenguatge crea el marc d'un paisatge que no acabem de pintar mai. *Natura naturans* i no *natura naturata* —la poesia com a setè dia de la Creació o com al “període que ajunta els dies feiners amb els dies de festa”, segons vaig concloure a *Entre el simi i Plató. Pel curs poètic contemporani* (2008). La poesia diu el que ha callat. Diu el que revela. Al llindar del misteri, de la por... Per això comparteix els silencis de les coses i dels altres, i per això, com a poeta, tinc tantes obligacions, creences, idees i desitjos.

ARS POETICA

El nom i la cosa?
El nom amb la cosa?
El nom vers la cosa?
El nom per la cosa?
El nom contra la cosa?
El nom o la cosa?

(De *Reixes d'aigua*, 1982.)

La paraula poètica és el verb del dia setè, el que continua quan Déu calla. Gràcies a ella, els dies de cada dia s'endiumengen, val a dir, els completa, els perfà, n'emmiralla l'interior, els relaciona...

Diferentment dels mots de cada dia —els funcionals del dilluns, del dimarts, del dimecres, etc.—, la paraula poètica no diu si no és reredient, sobredient, sotadient, migdient, hiperdient...

La paraula poètica és com el riure: obre un parèntesi, un parèntesi que atorga un altre ordre i sentit a tota l'oració del món.

Les paraules poètiques dormen d'una altra manera, caminen d'una altra manera i, si fan l'amor amb les coses, en parlen d'una altra manera. No és pas que siguin artificials, és que són distintes... i per això es distingeixen.

La metàfora és la finestra amb més claror de la casa del llenguatge. I cap realitat superficial resisteix la sacsejada de la ironia.

El coneixement poètic es fonamenta en l'analogia i la desproporció. Aixeca, tot i que de tant en tant esfondra.

Al coneixement poètic li agraden les flors als balcons, per molt que sovint oblidi envans i parets mestres.

La paraula poètica revela la fotografia de l'ocult: el secret velat és revelat veladament.

Errar, al camp de la poesia, vol dir ampliar el paisatge, car desviar-se del camí o anar a l'atzar no és pas equivocar-se.

Potser el filòsof ha fet el campanar i el científic, el rellotge. Les campanes són del poeta.

El riu de la vida, el pont de la poesia.

El poeta, quan vetlla, desvetlla.

També el món dicta *algunes* vigílies i somnis del poema.

El mot poètic espurneja sempre, conserva tothora una mica de foc, baldament sigui tan frèvol com l'aire o s'escrigui amb lletres d'aigua.

Al calendari dels set dies, el vermell assenyala la festa del poema, perquè el roig és el color del vi negre, sí, que es fa sang o de la sang que es fa vi. Encara que tot sovint descreguem, el llenguatge poètic s'assembla a la transsubstanciació, però la seva litúrgia fa servir a penes ritus, ben poc de teatre: parla des del compàs de la música de les coses, el batec humà i el ritme de les paraules. Tot es correspon, martelleig i respiració de les mines profundes; heus aquí les correspondències de l'un amb l'altre, de les coses amb els mots que les fan sonar i parlar.

El català guarda avantatges per a la poesia: la seva tradició és prou ferma i no gaire feixuga; el que més li costa és d'haver de cridar i d'exclamar-se. Tanmateix, la seva realitat social i cultural no li forneix prou capital simbòlic.

Romulus et Remus

Braguers de lloba
forniren la ciutat:
lluïten encara
—vessats de sang, carrers i places—
els dos cadells.
Puja més fort el ric, Romulus;
l'altre, però, s'hi encara i no recula,
de tant en tant, fa vaga i crida.

Procedència dels poemes

- “Mitoclàstia”, *Tarotdequinze*, 1975: “Romulus et Remus”.
- Tot extrem voler*, Barcelona, Llibres del Mall - Curial, 1977: “Malferit d’amor...”.
- Quadern del cec* (amb *Tot extrem voler*): “Desig final”.
- Camp d’esvorancs*, Sant Boi de Llobregat, Edicions del Mall, 1980: “Pinzellades”, “Estramps de malviure II”, “Estramps de malviure V” i “Estramps de malviure VII”.
- Civitas homini(s)* (amb *Camp d’esvorancs*): “Sense el soplug de les antenes”.
- Reixes d’aigua*, Palma de Mallorca, Tafal – Andreu Vidal ed., 1982: “Renous de llamp enceten les paraules...” i “Blau i blanc”.
- Gual de camins*, Sant Boi de Llobregat, Edicions del Mall, 1985: “Com en el desert coure un pa rodó”, “Porta dels déus”, “Estiu. Nits de Bagdad” i “Ganimedes”.
- En aquest dau del foc*, Barcelona, La Magrana, 1987: “Encontre amb Heràclit”, “Interior”, “*Non serviam*”, “La quarta torre”,

- “Llana”, “Engonal del cel”, “Zoològic amb sol”, “*De canum natura*” i “Pro Minerva”.
- Ets arrel d’ala i de vol*, Barcelona, Edicions 62, 1991: “Poeta”, “Incocreat”, “Escultura fugaç I”, “Primera lletra, darrera carta”, “Estel Esther”, “Tan arran de la terra”, “Poema ignorant de la pluja”, “Placard” i “Llogaters”.
- Passeig de dins*, Vic, Eumo – Cafè Central, 1992: “Llegenda del mapa II” i “Passeig de dins I, II, III, IV, V i XVIII”.
- Tren de paraules*, Lleida, Pagès editors, 1997: “Marina”, “Cançó del niu”, “Conte potser fals” i “Conjur per a desvetllar secrets”.
- El carnaval dels animals*, Barcelona, Bellaterra Música, 2011: “Lelefant”.
- Seqüències i mòbils*, Lleida, Pagès editors, 1998: “Cal·ligrafia trista”, “Com una clariana al barri vell de la ciutat...”, “Faula”, “Fulls, fulles, finestres”, “El tacte d’una nit d’estiu...”, “*Locus amoenus*”, “*Beatus ille*”, “Mirada sense mots...”, “Els lladres de paraules” i “Epitafi d’un poeta consagrat. En blanc i negre”.
- Cardiopatía*, Barcelona, La Magrana, 1999: “Creació”, “Fragment de conversa entre la Terra i Venus”, “S’ha acabat la guerra”, “Record de Z-5742 (avui, Karl Stojka)”, “Viola”, “Primer balanç”, “En... rere... sota...”, “Naufragi”, “Bestiari”, “Nocturn amb bitllet de tornada” i “Carta d’Ahmed a la seva família”.
- Disfresses*, Barcelona, La Galera, 2002: “Consells savis i saberuts per a burros, ases i rucs”, “A l’altra banda del món” i “Textos retirant olles”.

El cigne cec, Catarroja, Perifèric, 2005: “Art demostrativa de l’harmonia. Alfa. / Omega”, “*De amoris natura*. Paràfrasi —i glossa final— d’uns versos de Lucreci”, “Cants òrfics”, “Vós, William Shakespeare, demaneu que us conti fil per randa el curiós tarannà de la meva existència”, “Al·legoria de la vida amb paraules de Dino Buzzati i Julien Gracq”, “*Terra ignota*. Meditació de Cesare Pavese”, “Fragments dels diaris d’Edmond Jabès i Samuel Beckett”, “Carta confidencial de referència sobre la meva dona mai enviada a la Universitat de Montréal”, “Report callat de ma mare els dies de la seva mort” i “Dictat”.

Vidre fumant, Barcelona, Proa, 2005: “Déu és mut”, “Sobre la llengua de les pedres”, “Escriptura blanca. Escriptura negra”, “Origen i taca”, “L’endemà d’ahir”, “Autoretrat”, “Autoretrat d’ésser humà”, “Poèticament, el poeta enamorat fa una professió d’amor”, “Operacions cerebrals”, “La fusta d’un naufragi”, “Lletra”, “Històries” i “Cultivadament”.

Flors i carboni, Vic, Eumo – Cafè Central, 2008: “La vida de l’home...”, “Les dones...”, “Albada”, “L’hemorràgia de les flors vermelles”, “Les converses...”, “*Locus amœnus, locus horridus*”, “Entre la pols”, “*Et in Arcadia nemo*”, “Darreres notícies (*Commedia della vita*)” i “Extrem”.

Daltabaix, Lleida, Pagès editors, 2012: “Exposició”, “Amb un farcell taquicàrdic de poemes”, “Ciutat(s)”, “Suplement dominical”, “Exili a la terra del temps”, “Evangelis apòcrifs”, “Big brother”, “Detall d’expulsats”, “Desaparició o record”, “Teló de fons”, “Foraviat”, “Tels, entre cendra”, “El d’allò”, “Professió de fe” i “*Ars vitae*”.

Gota a gota, Barcelona, Proa, 2014: “D’una riba a l’altra”, “Fragments heracliteus”, “Els cucs de terra”, “La pluja”, “A tocar del riu...”, “La falla del pop”, “Del viure”, “El mirall de la memòria” i “Aiguat”.

Coordenades, Calonge, AdiA, 2018 (data prevista de publicació): “Intempèrie”, “Escarit, l’indret que travesses”, “El brot cec del cant” i “Quotidiana”.

Inèdits: “Compàs i acord”, “Els dies enrunen masos...” i “Esgarrifances del viure eixut...”.

Paret amb esquerdes, llibre d’artista amb obra gràfica de Vall Palou, 2016: “Pohètica”.

Notes

Tots els poemes han estat revisats i alguns han estat corregits per a aquesta edició.

“*Chez nous l’amour grandit quand nos enfants s’élèvent*” és un vers de Paul Éluard.

“Estiu. Nits de Bagdad”: els mesos d’estiu hi fa tanta calor que la gent dorm als terrats. Quan jo hi era, per causa dels bombardeigs d’Iran, s’apagaven totes les llums de la ciutat.

“Ganimedes”: segons una llegenda originària d’Àsia Menor, Ganímedes era famós per la seva bellesa. Zeus se n’enamorà i se l’endugué als cels, on, a l’assemblea dels déus, el noi ajuda Hebe en la feina de servir l’ambrosia i les begudes de la immortalitat.

La morte sta nascota negli orologi, citat a “Llegenda del mapa II”, pertany a Italo Calvino, *Six memos for the Next Millenium*.

“L’elefant” parteix de la cinquena peça curta d’*El carnaval dels animals*, de Camille Saint-Saëns.

“Fragment de conversa entre la Terra i Venus” fou enregistrat casualment per Venera 11, llençat a l’espai el 9 de setembre de 1978.

“*De amoris natura*. Paràfrasi —i glossa final— d’uns versos de Lucreci” no hagués estat possible sense l’ajuda dels traductors Luis Alberto de Cuenca, Miquel Dolç, Agustín García Calvo i Eduard Valentí Fiol.

“Al·legoria de la vida amb paraules de Dino Buzzati i Julien Gracq” serveix també com a reconeixement a Gracq; en vaig aprendre moltes coses quan vaig traduir, el 1986, *Le Rivage des Syrtes* (1951).

A “Ciutat(s)” he empeltat alguns fragments de “La vaca cega”, de Joan Maragall.

“Fulls, fulles, finestres” és dedicat a Blas de Otero, autor de “Biotz-Begietan” i “Plaïd así”; “Mirada sense mots...”, a Nathalie, així com “La pluja”, si d’un cas és el poema de *Gota a gota* que més li agrada; “Epitafi d’un poeta consagrat. En blanc i negre”, a Gabriel Aresti i Francesc Parcerisas; “Amb un farcell taquicàrdic de fonemes...”, al meu amic Esteban Gutiérrez, i “El mirall de la memòria”, a Cloti i Joaquim Marco.

Índex de les il·lustracions

24-25	Blau i blanc
50-51	Estel Esther
66-67	L'elefant
120-121	Autoretrat
146-147	Amb un farcell taquicàrdic de fonemes...
153	Evangelis apòcrifs
158-159	Teló de fons
170-171	A tocar del riu...

Taula

- 7 Creences, idees, desitjos
- 10 *Ars poetica*

- 13 *Romulus et Remus*
- 14 Malferit d'amor...
- 15 Desig final
- 16 Pinzellades
- 17 Estramps de malviure II
- 18 Estramps de malviure V
- 19 Estramps de malviure VII
- 21 Sense el soplug de les antenes
- 22 Renous de llamp enceten les paraules...
- 23 Blau i blanc
- 26 Com en el desert coure un pa rodó
- 27 Porta dels déus
- 29 Estiu. Nits de Bagdad
- 30 Ganimedes
- 31 Encontre amb Heràclit
- 32 Interior
- 33 *Non serviam*
- 34 La quarta torre
- 36 Llana
- 38 Engonal del cel
- 40 Zoològic amb sol
- 42 *De canum natura*

- 43 Pro Minerva
44 Poeta
45 Incocreat
46 Escultura fugaç I
47 Primera lletra, darrera carta
48 Estel Esther
52 Tan arran de la terra
53 Poema ignorant de la pluja
54 Placard
55 Llogaters...
56 Llegenda del mapa II
57 Passeig de dins
60 Marina
61 Cançó del niu
63 Conte potser fals
64 Conjur per a desvetllar secrets
65 L'elefant
68 Cal·ligrafia trista
69 Com una clariana al barri vell de la ciutat...
70 Faula
72 Fulls, fulles, finestres
74 El tacte d'una nit d'estiu...
75 *Locus amœnus*
76 *Beatus ille*
77 Mirada sense mots...
79 Els lladres de paraules
80 Epitafi d'un poeta consagrat. En blanc i negre
81 Creació

- 82 Fragment de conversa entre la Terra i Venus
83 S'ha acabat la guerra
84 Record de Z-5742 (avui, Karl Stojka)
85 Viola
86 Primer balanç
87 En... Rere... Sota...
89 Naufragi
90 Bestiari
91 Nocturn amb bitllet de tornada
93 Carta d'Ahmed a la seva família
95 Consells savis i saberuts per a burros, ases i rucs
96 A l'altra banda del món
97 Textos retirant olles
99 Art demostrativa de l'harmonia
101 *De amoris natura*. Paràfrasi —i glossa final— d'uns versos de Lucreci
103 Cants òrfics
104 Vós, William Shakespeare, demaneu que us conti fil per randa el curiós tarannà de la meva existència
105 Al·legoria de la vida amb paraules de Dino Buzzati i Julien Gracq
106 *Terra ignota*. Meditació de Cesare Pavese
107 Fragments dels diaris d'Edmond Jabès i Samuel Beckett
109 Carta confidencial de referència sobre la meva dona mai enviada a la Universitat de Montréal
111 Report callat de ma mare els dies de la seva mort
113 Dictat
114 Déu és mut

- 115 Sobre la llengua de les pedres
- 116 Escripura blanca. Escripura negra
- 117 Origen i taca
- 118 L'endemà d'ahir
- 119 Autoretrat
- 122 Autoretrat d'ésser humà
- 123 Poèticament, el poeta enamorat fa una professió d'amor
- 125 Operacions cerebrals
- 127 La fusta d'un naufragi. (Hem rentat amb sabó allò
que ens salvava i n'ha quedat ben poca cosa)
- 128 Lletra
- 129 Històries
- 131 Cultivadament
- 132 La vida de l'home...
- 133 Les dones...
- 134 Albada
- 136 L'hemorràgia de les flors vermelles
- 137 Les converses...
- 138 *Locus amœnus, locus horridus*
- 139 Entre la pols...
- 140 *Et in arcadia nemo*
- 142 Darreres notícies (*commedia della vita*)
- 143 Extrem
- 144 Exposició
- 145 Amb un farcell taquicàrdic de fonemes...
- 148 Ciutat(s)
- 150 Suplement dominical
- 151 Exili a la terra del temps

152	Evangelis apòcrifs
154	<i>Big brother</i>
155	Detall d'expulsats
156	Desaparició o record
157	Teló de fons
160	Foraviat
161	Tels, entre cendra
162	El d'allò
163	Professió de fe
164	<i>Ars vitae</i>
165	D'una riba a l'altra...
166	Fragments heracliteus
167	Els cucs de terra
168	La pluja
169	A tocar del riu...
172	La falla del pop
173	Del viure
175	El mirall de la memòria
176	Aiguat
177	Intempèrie
178	Escarit, l'indret que travesses
180	El brot cec del cant
181	Quotidiana
182	Compàs i acord
183	Els dies enrunen masos...
184	Esgarrifances del viure eixut...
185	Pohètica

© Josep Maria Sala-Valldaura, 2017
© de les il·lustracions: Teresa Vall Palou, 2017
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2017
carrer Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat
Primera edició: març de 2017
ISBN: 978-84-9975-833-6
DL L 146-2017
Impressió: Arts Gràfiques Bobalà, S L
www.bobala.cat

◀ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.